

Factsheet Seksualisering en pornificatie

De zogenaamde ‘seksualisering van de samenleving’ is een onderwerp dat de afgelopen jaren herhaaldelijk aan bod komt in het maatschappelijk debat. De grote rol die de media speelt in het tonen van seksuele beelden wordt daarin benadrukt en vooral de invloed die de media zou hebben op de percepties die kinderen en jongeren hebben van seks. Beelden van seks en intimiteit bereiken kinderen op een steeds jongere leeftijd. Dit kunnen hele alledaagse beelden zijn zoals reclames en televisie maar ook explicietere beelden zoals (soft)porno op het internet. Hierin komen (stereotype) beelden van mannen en vrouwen in relatie tot seksueel gedrag naar voren. In dit factsheet Seksualisering en pornificatie worden de implicaties van die seksueel expliciete beelden en porno op jongens, meisjes, mannen en vrouwen beschouwd.

Bewustwording over seksuele beelden in de media en de rollen die mannen en vrouwen hierin toegedeeld worden is essentieel voor een gezonde seksuele ontwikkeling.

Stereotyperingen in de media

Begin 2016 was er nog ophef over de SuitSupply-campagne, een reclame campagne waarin vrouwen werden geobjectiveerd en gereduceerd tot lichaamsdelen en mannen tot dominante playboys (de Volkskrant, 2016). Dergelijke stereotyperingen van mannen en vrouwen in de media en reclame komt vaker voor en geeft een vertekend beeld van mannen, vrouwen en seksualiteit. Meisjes en vrouwen worden neergezet als gewillig en als lustobject, terwijl jongens en mannen afgeschilderd worden als onderdrukkend en dominant. Ook ligt er een extreme nadruk op een sexy en mooi uiterlijk- vooral voor de vrouwen- wat kan leiden tot minderwaardigheidsgevoelens bij jongens en meisjes (E-Quality, 2009).

Uit verschillende hoeken worden zorgen geuit over het effect van dergelijke stereotyperingen in de media. Een belangrijke vraag is dan ook of deze stereotype seksuele beelden in de media een negatieve invloed hebben op de attitudes van jongens en meisjes. Movisie stelt in haar rapport, Seksualisering: Je denkt dat het normaal is, dat: “Zowel vanuit maatschappelijke organisaties als vanuit de wetenschap er signalen te zien zijn dat het zien van genderstereotype seksuele beelden jongeren leidt tot genderstereotype ideeën bij jongeren, of deze bevestigt. Uit enkele Nederlandse experimentele studies kwam naar voren dat de onderzochte jongens na het zien van seksueel objectiverende videoclips vaker instemmen met stellingen als “een vrouw hoort thuis achter het aanrecht” of “een sexy uiterlijk is belangrijk voor meisjes” dan na het zien van neutrale mediabeelden (Felten *et al.*, 2009)”. Movisie waarschuwt wel dat, hoewel er aanwijzingen zijn voor (negatieve) invloed van genderstereotype seksuele beelden op de attitudes en het gedrag van jongens en meisjes, er geen hard bewijs is. De effecten van media verschillen per persoon en ook andere factoren (zoals ouders, vrienden en omgeving) spelen een belangrijke rol (Felten *et al.*, 2009).

Traditionele man- en vrouwrollen in porno

Naast de meer ‘alledaagse’ seksuele beelden - zoals te zien zijn in reclames - is porno makkelijk toegankelijk en wordt het daardoor ook meer en vroeger bekeken. Maar het is niet alleen eenrichtingsverkeer: jongeren zijn niet alleen ontvangers van seksueel getint materiaal maar ook verspreiders, bijvoorbeeld door *sexting* (het verspreiden of delen van seksueel getinte foto's, films of berichten via mobiele telefoon) of sociale media. Een op de drie jongeren komt online in aanraking met seksueel expliciet beeldmateriaal. Dat kunnen plaatjes of filmpjes zijn van geslachtsdelen of van mensen die seks hebben. Vooral jongens hebben wel eens dergelijk materiaal gezien (43,0%), meisjes zien dit minder vaak (22,6%) (Kerstens & Stol, 2012).

Er is veel onderzoek naar de invloed van porno op jongeren gedaan, maar er is geen eenduidig antwoord te vinden. Dit is natuurlijk onvermijdelijk aangezien het aanbod van porno online heel divers is en niet duidelijk is waar jongeren precies naar kijken. Wel bezitten de populairste gratis toegankelijke pornofilmpjes enkele overeenkomsten. Rutgers vat deze in hun ‘Whitepaper Jeugd en Seks Online’ samen als: “De manier waarop seksualiteit wordt vormgegeven in deze beelden is over het algemeen prettiger voor mannen dan voor vrouwen. Er is vooral aandacht voor het opwekken van het mannelijke orgasme en mannen hebben doorgaans de dominante seksuele rol. Vaak komt vrouwonvriendelijk gedrag voor, bijvoorbeeld in de vorm van het uitschelden van de vrouw of hardhandig gedrag naar de vrouw. Liefdevol seksueel gedrag, zoals zoenen, strelen, knuffelen en lieve dingen zeggen, is uitzonderlijk in pornofilmpjes. Er worden geen condooms gebruikt en de lichamen van acteurs hebben bepaalde stereotiepe kenmerken (Rutgers WPF, 2014)”. Heersende traditionele beelden van mannelijke seksualiteit laten vaak weinig ruimte voor gelijkwaardigheid tussen mannen en vrouwen. Dominantie, leidend zijn, altijd seks willen en kunnen vragen zijn elementen die hierin sterk aanwezig zijn (Weustink & Harthoorn, 2016). Deze traditionele beelden zien we veel terug in populaire pornofilmpjes.

De gevolgen die we hieruit moeten trekken zijn moeilijk vast te stellen. Sommige studies spreken het vermoeden uit dat het gevolg van het kijken van dit soort porno op jonge leeftijd is dat mensen die porno kijken er een minder vrouwvriendelijk beeld op nahouden dan niet-kijkers. Andere studies wijzen weer op de positieve effecten van porno kijken. Mensen die porno kijken zouden aangeven dat porno hun seksleven verrijkt en persoonlijke voorkeuren bespreekbaar maakt bij hun partners. (de Correspondent, 2014). Het kijken van porno kan ook een manier zijn om je seksualiteit te verkennen en te uiten.

Verskil jongens en meisjes

Jongens tussen de 12 en 15 jaar noemen internet als de belangrijkste informatiebron voor informatie over seks. In deze groep zegt 45% dat ze iets op internet opzoeken als ze een vraag hebben over seks (de Graaf et al., 2012) Als één ding duidelijk naar voren komt in alle onderzoeken over pornografie, is het dat jongens meer online pornografie dan meisjes zien. Van de jongens geeft 63% aan wel eens online porno te kijken, tegenover 10% van de meisjes (Kersten & Stol, 2012). Deze verhouding trekt iets gelijkjer als jongeren volwassen worden, maar er blijft een duidelijk verschil tussen mannen en vrouwen. Driekwart van de mannen kijkt wel eens naar porno, tegenover een derde van de vrouwen. 6% van de mannen kijkt dagelijks naar porno. Onder vrouwen is deze groep zeer klein (0,4%) (de Graaf et al., 2012). Daarnaast beoordelen jongens pornografische beelden positiever dan meisjes.

Jongens geven vaker aan de beelden opwindend te vinden, terwijl meisjes ze vaker vies vinden. Dit betekent niet dat jongens pornografische beelden klakkeloos voor waar aannemen. Naarmate jongens ouder worden, worden ze steeds kritischer over porno. Ze geven dan bijvoorbeeld minder vaak aan dat je in porno kunt zien wat vrouwen lekker vinden, en ze geven vaker aan dat vrouwen vaak onaardig behandeld worden in porno of dat seks in porno niet hetzelfde is als echte seks. Bij meisjes gebeurt het omgekeerde. Naarmate meisjes ouder worden denken ze positiever over porno en vinden ze het vaker opwindend. (De Graaf et al., 2012). Rutgers WPF zet enkele mogelijke verklaringen uiteen voor dit verschil tussen mannen en vrouwen: “Een mogelijke verklaring hiervoor is dat de stereotypen gehanteerd in pornografie mannen (jongens) meer aanspreken. Ook is het kijken naar pornografie door vrouwen cultureel gezien mogelijk minder geaccepteerd. Tot slot kan het geven van sociaal wenselijke antwoorden in onderzoek hier een rol spelen (Rutgers WPF, 2014).

Een actieve mediaopvoeding (praten, uitleg geven, luisteren, normen en waarden bediscussiëren) is doorgaans zeer effectief

Mediaopvoeding

Ouders die met hun kinderen praten over seks en seksuele beelden in de media hebben veel effect op het seksuele gedrag en de seksuele opvattingen van hun kinderen (Nikken & de Graaf, 2011). Zo praten meisjes eerder met hun moeder of vriendinnen als ze iets willen weten (Rutgers WPF, 2014) en geven ouders bij meisjes vaker commentaar op de media waardoor de media minder invloed heeft op het seksuele gedrag en de opvattingen van meisjes (Nikken & de Graaf, 2011). Uit onderzoek van E-Quality blijkt dat een op de drie ouders anders tegen hun dochters praten over seks dan met hun zonen (E-Quality, 2009). Dochters wordt uitgelegd dat ze grenzen hebben en die moeten aangeven en bewaken, terwijl zonen te horen krijgen dat ze grenzen moeten respecteren en een “nee” moeten accepteren. De ouders in dit onderzoek geven ook aan dat dit soms dubbel aanvoelt: aan de ene kant geef je je kinderen mee dat mannen en vrouwen gelijkwaardig zijn, maar toch geef je verschillende boodschappen aan je zonen dan aan je dochters (Equality, 2009).

Risicogedrag

Het op internet zien van seksueel expliciet foto- en filmmateriaal is niet per definitie een risico voor jongeren. Jongeren beschouwen seksueel beeldmateriaal op verschillende manieren. Meestal wordt

1 op de 8 jongeren heeft seksueel beeldmateriaal gezien dat ze vervelend vonden.

het als ‘leuk’ of ‘gewoon’ beschouwd. Jongeren gaan vaak bewust op zoek naar dergelijke beelden en vinden het spannend dit te zien. Het hoort bij seksueel experimenteergedrag. Soms kan het echter vervelend gevonden worden. Een op de acht jongeren (11,9%) heeft seksueel beeldmateriaal gezien dat ze vervelend vonden. Meisjes hebben vaker zo’n negatieve ervaring dan jongens (Kersten & Stol, 2012). Jongens worden

weer vaker door hun vrienden aangespoord om seksuele beelden te bekijken en gaan ze wat vaker akkoord met grensoverschrijdende seksualiteit (Nikken & de Graaf, 2011).

Zoals al eerder gemeld is voor het voorkomen van seksueel risicogedrag, is het belangrijk dat met jongeren gepraat wordt over media en seks. prof. dr. Peter Nikken, bijzonder hoogleraar Mediaopvoeding aan de Erasmus Universiteit Rotterdam, vertelde hierover aan Rutgers: “Uit onderzoek blijkt dat de mate waarin ouders zich met het mediagedrag van kinderen bemoeien, invloed heeft op de effecten van die media. We zien dat als ouders het gebruik van seksueel getinte media gedoseerd aan banden leggen, jongeren later aan seks gaan beginnen. Als ouders porno streng verbieden kan dat echter een ongewenst effect hebben; jongeren gaan dan juist de grenzen opzoeken. Daarnaast is de actieve mediaopvoeding (praten, uitleg geven, luisteren, normen en waarden bediscussiëren) doorgaans zeer effectief. Jongeren leren daardoor een kritische houding aan te nemen tegenover het vertekende beeld van porno en erotiek en worden ook weerbaar tegenover de druk van hun leeftijdgenoten (Rutgers WPF, 2014)”. Bewustwording, een kritische houding en een actieve mediaopvoeding van jongeren tegenover seksuele beelden in de media en de rollen die mannen en vrouwen hierin toegedeeld worden is dus essentieel voor een gezonde seksuele ontwikkeling met bijbehorende genderbeelden.

De cijfers

- Meisjes krijgen meer waarschuwingen van hun ouders over mediabeelden en –gebruik dan jongens. Jongens lijken vergeleken met meisjes iets meer sociale druk van vrienden te ervaren. Zo zegt 6% van de jongens dat je er in hun vriendenkring pas bij hoort als je wel eens seks hebt gehad, tegenover 3% van de meisjes (de Graaf et al., 2012).
- Bij problemen op het gebied van seksualiteit gaan zowel jongens als meisjes eerder naar hun moeder, maar jongens gaan wel eerder naar hun vader dan meisjes. Vierentwintig procent van de jongens zegt dat hij bij problemen op seksueel gebied naar zijn vader zou gaan (de Graaf et al., 2012).
- Vooral jongens (65%) maar ook meisjes (55%) gaan op zoek op internet als ze een vraag hebben op het gebied van seksualiteit. Veel jongeren weten hun weg naar goede informatie te vinden (de Graaf et al., 2012).
- Sexting is het verspreiden of delen van seksueel getinte foto's, films of berichten via mobiele telefoons of andere mobiele media. 8% van de jongens en 4% van de meisjes laten ooit borsten, geslachtsdelen zien voor de webcam. 6% van de jongens en 2% van de meisjes delen weleens een foto of filmpje van een ander (Seks onder je 25ste, Rutgers WPF, 2012).
- Van de jongeren is 51,8% wel eens in aanraking gekomen met seksueel getint materiaal. Dat zijn bijvoorbeeld sexy foto's op een profielsite of seksueel getinte reclameboodschappen (Kersen & Stol, 2012).
- Een op de drie jongeren (33,4%) komt online in aanraking met seksueel expliciet beeldmateriaal. Dat kunnen plaatjes of filmpjes zijn van geslachtsdelen of van mensen die seks hebben (Kersten & Stol, 2012).
- Vooral jongens hebben wel eens dergelijk materiaal gezien (43,0%), meisjes zien dit minder vaak (22,6%) (Kersten & Stol, 2012).
- Van de jongeren kijkt 63% van de jongens en 10% van de meisjes wel eens naar online pornografie (Kersten & Stol, 2012).
- Driekwart van de volwassen mannen kijkt wel eens naar porno, tegenover een derde van de vrouwen. 6% van de mannen kijkt dagelijks naar porno. Onder vrouwen is deze groep zeer klein (0,4%) (Nikken & de Graaf, 2012).

- Een op de acht jongeren (11,9%) heeft seksueel beeldmateriaal gezien dat ze vervelend vonden. Meisjes hebben vaker zo'n negatieve ervaring dan jongens (Kersten & Stol, 2012).
- In totaal heeft 19,2% van de ondervraagde jongeren via internet een seksuele vraag en/of een seksueel verzoek gehad. Ongeveer een op de drie van deze jongeren heeft dat als vervelend ervaren (6,1% van alle jongeren) (Kersten & Stol, 2012).

Meer lezen?

Wilt u meer lezen over mannenemancipatie? Emancipator heeft een handelingsperspectief ontwikkeld met achtergrondinformatie over mannenemancipatie en de thema's: Arbeid & Zorg, Geweld & Veiligheid, seksualiteit en seksuele diversiteit. Kijk op de website www.emancipator.nl voor meer factsheets, *infographics* en informatie over experts en projecten op het thema Seksualiteit.

Bronnen

de Correspondent (2014) *Porno is vrouwvriendelijker dan ooit (en wat data nog meer over onze lusten verraden)*. (Online raad te plegen: <https://decorrespondent.nl/1649/Porno-is-vrouwvriendelijker-dan-ooit-en-wat-data-nog-meer-over-onze-lusten-verraden/80301353-5f0bb258>)

E-Quality (2009) *Seksualisering en beeldvorming: de rol van opvoeder*. Den Haag: Equality.

Felten, H., Janssens, K., Brandt, L. (2009) *Seksualisering: "Je denkt dat het normaal is..."*, onderzoek naar de beleving van jongeren. Utrecht: Movisie.

de Graaf H, Kruijer H, van Acker J, Meijer S. (2012) *Seks onder je 25e. Seksuele gezondheid van jongeren in Nederland anno 2012*. Utrecht / Amsterdam: Rutgers WPF, SoaAids.

Harthoorn, H.E. (2015). *Quickscan Mannenemancipatie 2.0*. Amsterdam: Emancipator.

Kersten, J., Stol, W. (2012) *Jeugd en Cybersafety Online slachtoffer- en ouderschap onder Nederlandse jongeren*. Den Haag, SKV-netwerk.

Nikken, P. en H. de Graaf (2011) *Seks in de media: wat doen jongeren ermee?* Nji/RutgersWPF.

Rutgers WPF (2014) *Whitepaper Jeugd en Seks online*. Utrecht: Rutgers WPF.

de Volkskrant (2016) *Vrouw is geen glijbaan, man is geen toy boy*. 27 februari. (Online raad te plegen: <http://www.volkskrant.nl/opinie/vrouw-is-geen-glijbaan-man-geen-toy-boy~a4252363/>)

Weustink, V., Harthoorn, H. (2016) *Handreiking Seksualiteit*. Amsterdam: Emancipator.

Colofon

Auteurs: Veerle Weustink en Hanna Harthoorn

Downloaden: www.emancipator.nl

Amsterdam, juli 2016

©Emancipator, voor mannen en emancipatie, 2016

Deze publicatie is mede mogelijk gemaakt door financiering van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.